

Téma:

**SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY –
Nemzetközi Gazdaságfejlesztés
és Külpolitikai Monitor**

Időszak:

2013. szeptember

Dátum:

2013. október 15.

SZÁZADVÉG
ALÖZETVÁNY

SZÁZADVÉG
gazdaságkutató zrt.

STRATEGOPOLIS
KÜLNEVEZETÉSI TANULMÁNYOK ÉS KÜLNEVEZETÉSI MONITOR

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült.

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	1
Nemzetközi Gazdaságfejlesztés.....	1
Befektetői hangulatbarométer	1
Külpolitikai Monitor	2
Választások Németországban.....	2
NEMZETKÖZI GAZDASÁGFEJLESZTÉS.....	3
A globális értékláncok hatása a kereskedelempolitikára	3
A vámjellegű akadályok hatása az értékláncokra	3
Nem vámjellegű akadályok	4
BEFEKTETŐI HANGULATBAROMÉTER	7
Pénzügyi tranzakciós adókkal kapcsolatos ajánlások a magyar gazdaságpolitika számára az európai uniós szintű pénzügyi tranzakciós adó bevezetése kapcsán	7
Az európai szintű pénzügyi tranzakciós illeték	7
Az európai uniós tranzakciós adó megerősített együttműködésben való bevezetésének kockázatai és az adó bevezetésével kapcsolatos eddigi fejlemények.....	9
STT típusú pénzügyi tranzakciós adók Európában	10
Pénzügyi tranzakciós adók és Magyarország.....	12
Pénzügyi tranzakciós adókkal kapcsolatos ajánlások	13
KÜLPOLITIKA MONITOR	15
Választások Németországban.....	15
Háttér	15
A választási kampány.....	15
A választási eredmények értékelése	17
A német választások és Magyarország.....	17
Összegzés	20

Vezetői összefoglaló

Nemzetközi Gazdaságfejlesztés

Aktuális eseti elemzésünkben a globális értékláncok (GVC) kereskedelempolitikai hatásait vesszük górcső alá. A GVC térhódításával az egyes országok ilyen irányú szakpolitikája már nem független egymástól, az egyes intézkedések hatásai pedig gyorsabban és áthatóbban jelentkeznek. A kereskedelem során a vám- és nem vámjellegű akadályok hatékonyságvesztést, költségnövekményt jelentenek az értékláncban résztvevők számára. A vámok esetében bármennyire is alacsony legyen, ez minden egyes határátlépésnél jelentkezhet, így halmozódva jelentős többletköltséget okoz, főleg ha azt nem a hozzáadott értékre, hanem a bruttó értékre vetítik.

A nem vámjellegű akadályok esetében a szolgáltatások minősége (ezen belül is legnagyobb súllyal a szállítás és raktározás), az adminisztrációs terhek (mind pénzben, mind időben), a termékekre és technológiára vonatkozó különböző szabványok és a kereskedelmi egyezmények a meghatározóak. A kereskedelempolitika célja, hogy a vám- és nem vámjellegű akadályok leépítésével segítse a hazai vállalkozói szektor belépését a globális értékláncokba. A logisztikai szolgáltatásokhoz kapcsolódó infrastruktúra fejlesztése, az ügyintézés egyszerűsítése (pl. egyablakos ügyintézés), az egyes szabványok uniformizálása vagy kölcsönös elfogadása, valamint a kereskedelmi egyezmények értékláncokat segítő formalizálása nagyban segítheti a hazai kereskedelem versenyképessé tételét a globális értékláncok jellemezte világban.

Befektetői hangulatbarométer

Az európai uniós szinten bevezetni kívánt pénzügyi tranzakciós adóval kapcsolatos uniós szintű egyeztetések, fejlemények és hazai kormányzati intézkedések (2012. évi CLXXVIII. törvény. 219-224§) jelentős hatást gyakorolnak az egész nemzetgazdaság befektetői hangulatára. Elemzésünkben ezeket a hatásokat összegeztük és ahol lehetett számszerűsítettük.

A pénzügyi tranzakciós adó (Financial Transaction Tax – FTT) kis adókulcsos adó kivetését jelenti különböző pénzügyi eszközök forgalmára. A pénzügyi tranzakciós adóknak három típusa létezik. Az értékpapír piaci adó (STT, securities transaction tax), amelyet az értékpapírok és származékos ügyletek piaci forgalmára vetnek ki, a banki tranzakciós adó (BTT, bank transaction tax), amellyel a banki műveleteket, többek között a betét elhelyezést, készpénz felvételt, utalást terhelik, valamint a devizaforgalmi adó vagy ún. Tobin-adó (CTT, currency transaction tax), amellyel a devizamozgásokat adóztatják.

Külpolitikai Monitor

Választások Németországban

Szeptember 22-én választásokat tartottak Németországban. A választásokon a CDU-CSU szövetség szerezte meg a legtöbb a szavazatot. A voksok 41,5 százalékaival 311 mandátumot szereztek a 630 fős Bundestagban. A CDU-CSU mostani eredménye 1990 óta a legjobb választási szereplésnek tekinthető. Második helyen az SPD végzett (25,7 százalék). A liberális FDP 64 év után kiesett a Bundestagból. A választási részvétel több mint 70 százalékos volt és egy időben az országos választással Hessenben tartományi választásokat is tartottak. Az FDP kiesése meglehetősen érzékenyen érintette a CDU-t, hiszen 2009 óta együtt kormányoztak a liberálisokkal. A legfőbb kérdés most a koalíciós tárgyalások kimenetele, mellyel kapcsolatban kijelenthető, hogy a CDU akármelyik lehetséges partnert vesszük is alapul meglehetősen nehéz helyzetben van. A Zöldek és a Die Linke-n kívül más párt nem lépte át az öt százalékos bejutási küszöböt.¹ A kampány során elsősorban a belpolitikai és európai kérdések domináltak, a külpolitikai kérdések nem. Ebből kifolyólag annak ellenére, hogy korábban a német baloldali sajtó sokat foglalkozott Magyarországgal mégsem vált pártpolitikai dimenzióban kampánytémává.

¹ <http://www.theguardian.com/world/2013/sep/22/germany-election-results-merkel-live-updates>

Nemzetközi Gazdaságfejlesztés

A globális értékláncok hatása a kereskedelempolitikára

Az aktuális eseti tanulmány továbbra is a globális értékláncokkal (global value chains, GVC) és azok szakpolitikai hatásaival foglalkozik. A jelenlegi elemzés fókuszpontja a kereskedelempolitika, vizsgálatunk során az OECD [2013] kutatására támaszkodunk.² Az elemzésünk célja, hogy bemutassuk azokat a hatásokat, melyek befolyásolják a GVC-ben való hazai részvételt kereskedelempolitikai oldalról, illetve áttekintsük ezeknek lehetséges szakpolitikai vonzatát.

A globális értékláncok elterjedésével az egyes országok kereskedelempolitikája egyre kevésbé függetleníthető egymástól. Az intézkedési hatások sokkal gyorsabban és áthatóbban jelentkeznek. Az ilyen függőségek – bár nem új keletűek – kezelésük egyre nagyobb kihívást jelent a döntéshozók számára. Amikor az országok csak végtermékekkel kereskednek, a vám- és nem vámjellegű akadályok ár-versenyképességi kérdésekként jelentkeznek, a protekcionista politika így bizonyos fokig pedig támogathatja a hazai gazdaságot. Napjainkban a GVC elterjedése erre már nem ad lehetőséget, hiszen a hazai termelés is egyre jobban függ a más országokban előállított termékektől (importált inputoktól), továbbá megnőtt a félkész termékek kiviteli volumene is. A korábbiakhoz hasonló nemzeti szintű versenyképességi befolyásolásra így már nem nyílik lehetőség. Például az importra kivetett vámok (vagy akár mennyiségi korlátozások) ugyanúgy az exportot is sújtják, hiszen drágítják az inputot és így a kivitelre gyártott terméket is. A modern világ értékláncai felgyorsultak és elnyúltak, a függőségek egyre nagyobb méreteket öltenek. Az alacsonyan tartott vámok és egyéb költségek is szignifikáns következményekkel járhatnak a kereskedelemre, az abban való részvételre, tekintettel arra, hogy mire egy végtermék elkészül, az inputok számos határt átléphetnek, megsokszorozva a pénzben és időben mért költségeket.

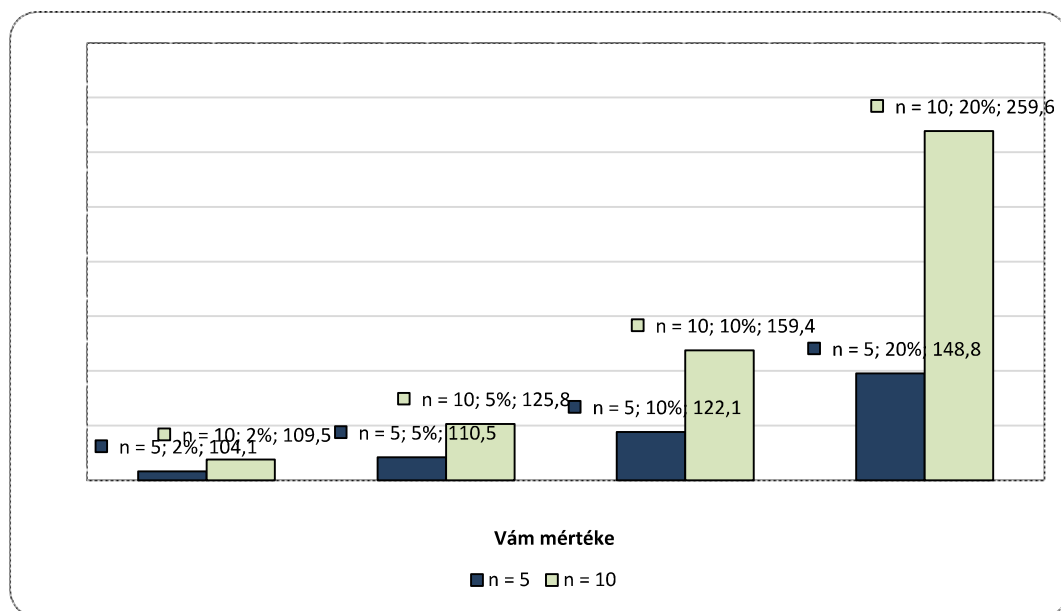
A vámjellegű akadályok hatása az értékláncokra

Az egyik legfőbb kereskedelempolitikai kérdés a vámjellegű akadályok léte. Ezek globális szinten továbbra is jelen vannak, bár az egyre szabadabbá váló világkereskedelem ennek mértékét jelentősen lecsökkentette. Elég csak arra gondolni, hogy az Európai Unión belül a kereskedelem teljesen akadálymentes. Az ENSZ felmérése szerint a WTO-tagok esetében a feldolgozott termékekre kiszabott vámok mértéke átlagosan mindösszesen 2,6 százalék volt 2010-ben. Yi [2010] ugyanakkor felhívja a figyelmet arra, hogy még a relatíve alacsonynak

² OECD [2013]: Chapter 3. Implications of global value chains for trade policy. In: Interconnected Economies: Benefiting from Global Value Chains. OECD Publishing

tűnő vámok is összeadódva már jelentős költséget jelentenek a termelési folyamat során.³ Például egy 10 állomásos ($n = 10$ határátlépéssel számolt) értéklánc esetében egy alacsony, 5 százalékos vámmal számolva is a végső termék ára 26 százalékkal magasabb lenne, mint vámok nélkül (lásd 1. ábra).

1. ÁBRA: A VÁMOK HATÁSA TÖBBSZÖRÖS HATÁRÁTLÉPÉS ESETÉN (VÁMOK NÉLKÜL = 100 SZÁZALÉK)

Forrás: OECD [2013], 90. oldal; Száadvég-szerkesztés

A vámok tehát jelentősen megemelik a végső termék árát, ezt a hatást pedig csak felnagyítja, hogy a vámokat a termékek bruttó értékére vetítik, nem pedig a hozzáadott értékre. Feltéve, hogy a hazai termelő az exportált áru értékének 80 százalékát importálta, 20 százalék a hazai hozzáadott érték és 5 százalék a nominális vámtarifa kulcsa, a hazai hozzáadott értékre vetített arányos vám mértéke már 25 százalékos. Egy alacsony nominális vámkulcs tehát magas hozzáadott-érték vámmá alakul, amennyiben az importált inputok a hozzáadott érték jelentős részét képezik. A fentiek alapján tehát kijelenthető, hogy a vámok alkalmazása kerülendő, azonban, ha mégis kivetik, akkor inkább az alapja a hozzáadott érték legyen, nominális kulcsát pedig alacsonyan kell tartani.

Nem vámjellegű akadályok

Azzal, hogy napjainkban a nominális vámkulcsok csökkennek, a nem vámjellegű költségeknek relatíve megnőtt a fontossága a globális értékláncokon belül. A kereskedelempolitikának ezért erre a területre is fokozottan figyelnie kell, hiszen az ilyen jellegű időbeli és pénzületi költségek jelentős ellenőztőnként hathatnak a hazai szereplők GVC részvételére.

³ Yi, K. M. [2010]: Can Multistage Production Explain the Home Bias in Trade? The American Economic Review, 100(1), pp. 364–393.

A globális értékláncok hatékonyságában szűk keresztmetszetet jelent a szállítás és az egyéb adminisztratív procedúra, amelyek határátlépésekhez kapcsolódnak. Ahogyan az adók esetében, itt is tapasztalható a különféle költségek vagy időveszteségek halmozódása. A logisztikához köthető (pl. raktározás, rakodás) és az adminisztratív akadályok (egészségügyi és biztonsági szabályok betartása, vámfizetés, dokumentálás stb.) ugyanis könnyen lelassíthatják a globális értékláncok működését. Az ehhez kötődő fizikai infrastruktúra, valamint a szabályozás tehát elengedhetetlen ahhoz, hogy adott ország vonzó legyen a GVC számára. Az adminisztratív és vámeljárássok racionalizálása jelentős nyereséget eredményezhet. Az előzetes információk biztosítása a különféle adminisztrációs folyamatokról, illetve a szállítmányok átvizsgálásának, elvámolásának felgyorsítása időt és költséget spórolhat meg a kereskedelemben résztvevő vállalat számára. A hazai vállalatok mind az inputok beszállításánál, mind a termékek kivitele során jelentős megtakarításokat érhetnek el, csökkentve ezzel költségeiket és növelve hatékonyságukat.

A nem vámjellegű akadályok között szintén említést érdemel a különféle nemzetközi technikai sztenderdek létezése, amelyek egyre elterjedtebbé váltak az elmúlt évtizedekben. Az új piacokra való belépés során ugyanis mind a terméknek, mind a termelési folyamatnak meg kell felelnie bizonyos előírásoknak, főleg a fejlettebb országokban. Nicita és Gourdon [2012] becslése szerint a technikai akadályok a nemzetközi kereskedelmi forgalom 30 százalékát érintik.⁴ A normáknak és szabályoknak való megfelelés pedig jelentős költségnövekedést jelent, ami így hátráltatja a hazai beszállítók esetleges csatlakozását az értéklánchoz. Az ilyen szabályok harmonizálása, a partnerországok közötti együttműködés kidolgozása pedig hatékonyságnövelést jelent. Az uniformizált termék/termelési sztenderdek egyértelműen elősegítik a kisebb exportőrök csatlakozását az értékláncokba.

A globális értékláncok nagyban függnak a logisztikától, amihez elengedhetetlen a megfelelő hálózati infrastruktúra, valamint a versenyképes kiegészítő szolgáltatások. Ez utóbbiak széles területet lefedhetnek: szállítás és raktározás, pénzügyek és biztosítások, üzleti és kommunikációs szolgáltatások, marketing és szervíz. A legnagyobb súlyú ezek közül a szállítás és raktározás, amelynek jelentős költségvonzata van, melyet nagyban csökkenthet a megfelelő infrastruktúra biztosítása. A versenyzői piacok ösztönzése, a szolgáltató szektor liberalizációja elősegítheti a logisztikai láncok hatékonyabb működését. A szolgáltatásokhoz való könnyebb, gyorsabb hozzáférés és a hazai szabályozási környezet hozzáigazítása a globális kereskedelmi struktúrához enyhítheti a vállalatok terheit, amennyiben bekapcsolódnának az értékláncba. A GVC-n belül magas hazai hozzáadott értéket termelő kutatás-fejlesztés egyre gyakoribb kiszervezésével pedig ezen a területen is lehetőség nyílik az értékláncokba való bekapcsolódásra, amelyhez szintén megfelelő infrastruktúra és humán

⁴ Nicita, A. – Gourdon, J. [2012]: A Preliminary Analysis on Newly Collected Data on Non-Tariff Measures. UNCTAD Policy Issues in International Trade and Commodities

erőforrás szükséges, így ezek folyamatos biztosítása elengedhetetlen a versenyelőny megszerzéséhez, megtartásához.

A kereskedelmi egyezségek fontos szerepet játszhatnak a költségek leszorításában, a termelékenység maximalizálásában. A megállapodásoknak nem csak a kereskedett termékekre kell kiterjedniük, de a szolgáltatásokra, a munkaerőre, a tőkére egyaránt, így könnyítve a szolgáltatások, beruházások és humán erőforrás szabad áramlását a GVC-n belül. A többoldalú egyezmények tekinthetők a nemzetközi legjobb gyakorlatnak a kereskedelemben rejlő lehetőségek kiaknázására. A regionális kereskedelmi egyezmények – amennyiben kellő számú országot lefednek – segíthetik a régiós termelési láncok erősödését. A vertikális beszállítói hálózatok elterjedése nyomán tehát mindenképpen érdemes ezeket a megállapodásokat a fentiek figyelembevételével „értéklánc barátta” alakítani.

Befektetői hangulatbarométer

Pénzügyi tranzakciós adókkal kapcsolatos ajánlások a magyar gazdaságpolitika számára az európai uniós szintű pénzügyi tranzakciós adó bevezetése kapcsán

A hangulatbarométer elemzés célja, hogy bemutassuk azokat a legfontosabb stratégiai döntéseket vagy döntés előtt álló ügyeket, amelyek hatással vannak a Magyarországon befektető és befektetni kívánó vállalatok beruházási döntéseire. Az európai uniós szinten bevezetni kívánt pénzügyi tranzakciós adóval kapcsolatos uniós szintű egyeztetések, fejlemények és hazai kormányzati intézkedések (2012. évi CLXXVIII. törvény. 219-224§) jelentős hatást gyakorolnak az egész nemzetgazdaság befektetői hangulatára. Jelenleg az Unió 11 országa tervezi közösen megadóztatni az értékpapír piaci forgalmat, és ezzel összefüggésben Magyarországon az értékpapír piac megadóztatásáról szóló törvény bevezetésének ütemezése kelt bizonytalanságot elsősorban a portfólió-beruházásokat kezelő befektetők körében. Elemzésünkben az értékpapír piaci adó bevezetése kapcsán jelentkező hatásokat összegeztük és ahol lehetett számszerűsítettük.

A pénzügyi tranzakciós adó (Financial Transaction Tax – FTT) kis adókulcsos adó kivetését jelenti különböző pénzügyi eszközök forgalmára. A pénzügyi tranzakciós adóknak három típusa létezik. Az értékpapír piaci adó (STT, securities transaction tax), amelyet az értékpapírok és származékos ügyletek piaci forgalmára vetnek ki, a banki tranzakciós adó (BTT, bank transaction tax), amellyel a banki műveleteket, többek között a betét elhelyezést, készpénz felvételt, utalást terhelik, valamint a devizaforgalmi adó vagy ún. Tobin-adó (CTT, currency transaction tax), amellyel a devizamozgásokat adóztatják.

Az európai szintű pénzügyi tranzakciós illeték⁵

Az Európai Bizottság 2011. szeptember 28-án nyújtott be javaslatot egy európai szintű STT típusú pénzügyi tranzakciós illeték bevezetésére. A Bizottság célja a tranzakciós adó bevezetésével az egyes országokban már alkalmazott nemzeti szintű tranzakciós illetékekből adódó piaci fragmentáció megakadályozása, a meglévő szabályozás harmonizálása; a pénzügyi intézmények állami bevételekhez való megfelelő mértékű hozzájárulásának biztosítása; valamint az olyan pénzügyi tranzakciók visszaszorítása, amelyek nem járulnak hozzá a pénzpiacok és a reálgazdaság hatékonyságához. Az elemzés keretében arra keressük a választ, hogy Magyarországnak érdekében áll-e az európai szintű pénzügyi tranzakciós illeték bevezetése. A magyar érdekek meghatározásakor az alábbi szempontokat tartjuk legfontosabbnak: nemzeti szuverenitás, fiskális szempontok, pénzügyi stabilitás és a gazdasági növekedésre gyakorolt hatás.

⁵ http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/other_taxes/financial_sector/#prop (2013.10.04.)

A javaslat értelmében mind a szabályozott, mind az OTC piacokon a részvény-, illetve hitelügyletekre az ügyletérték 0,1 százalékának megfelelő adót vetnének ki, az úgynevezett származékos tranzakciókat pedig 0,01 százalékos adóval terhelnék. A tervezet szerint az STT-ből befolyó bevételek 1/3-a közvetlenül a tagállamokhoz folyik be, míg a fennmaradó 2/3 a tagállamok GNI alapú hozzájárulásait csökkenti megfelelő mértékben. A Bizottság 2010-es adatokat használva az STT-ből várható teljes bevételt 57 milliárd euróra becsüli (19,4 milliárd euró bevételt a kötvény és részvényforgalom és 37,7 milliárd euró bevételt a származékos termékek megadóztatásából)⁶

A javaslat azonban benyújtása után rengeteg nyilvános és politikai vitát váltott ki. Az ellenző tagállamok leginkább attól tartanak, hogy az adó miatt elmenekülnének Európából a pénzügyi tranzakciók. 2012 júniusában az Európai Pénzügyminiszterek Tanácsának (ECOFIN) gyűlésén nyilvánvalóvá vált, hogy a nézeteltérések miatt egy STT típusú pénzügyi tranzakciók illeték uniós szintű bevezetéséről belátható időn belül nem fog konszenzus születni.⁷

11 tagország azonban továbbra is támogatja a pénzügyi tranzakciós illeték összehangolt bevezetését, így 2012 szeptemberében kezdeményezték az ún. megerősített együttműködési eljárás (Enhanced Cooperation) megindítását. Ezen tagállamok: Ausztria, Belgium, Észtország, Franciaország, Németország, Görögország, Olaszország, Portugália, Szlovákia, Szlovénia, Spanyolország. 2013. január 22-én a Tanács engedélyezte a megerősített együttműködés elindítását és a Bizottság február 14-én közzétette a 11 országot érintő FTT-re vonatkozó direktívát. A direktíva hatásköre, célja, valamint az adóbevételek elosztása megegyezik az eredeti javaslatával, az éves szinten várt adóbevételt pedig ebben az esetben 30-35 milliárd euróra becsülik.⁸

A 11 tagállamot érintő direktíva az eredeti tervek szerint 2014. január elsejétől lépett volna életbe, a tagállamoknak pedig legkésőbb 2013. szeptember 30-ig kellett volna implementálniuk és publikálniuk az ezzel kapcsolatos törvényeket, szabályozásokat.⁹ A direktívával kapcsolatban felmerülő problémás kérdések és kockázatok hatására azonban a direktíva várhatóan több pontban módosul majd és hatályba lépése 2014 közepére tolódik, amennyiben 2013-ban még elfogadják a tervezetet és a tagállamok gyorsan implementálják azt.¹⁰

⁶ <http://ec.europa.eu/budget/reform/conference-mff-2014-2020/files/mff2-presentation-lewandowski.pdf> (2013.10.04.)

⁷ http://www.tax-news.com/news/Commission_Gives_Green_Light_To_EU_FTT_57952.html (2013.10.04.)

⁸ http://ec.europa.eu/news/economy/130214_hu.htm (2013.10.04.)

⁹ http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/com_2013_71_en.pdf (30. o.) (2013.10.04.)

¹⁰ http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/other_taxes/financial_sector/ (2013.10.04.)

Az európai uniós tranzakciós adó megerősített együttműködésben való bevezetésének kockázatai és az adó bevezetésével kapcsolatos eddigi fejlemények

Az alábbiakban összefoglaljuk az Európai Bizottságnak a különböző szakmai szervezetekkel, a tagállamokkal, és az Európai Parlamenttel folytatott, a pénzügyi tranzakciós illeték bevezetésével kapcsolatos konzultációi során felmerülő fontosabb problémás kérdéseket, kockázatokat és az adó bevezetésével kapcsolatos eddigi fejleményeket.

A pénzügyi szektor szakmai szervezetei (FESE, EACH, Pension Europe, ECSDA, Insurance Europe, EFAMA stb.) elutasítók a tranzakciós adó bevezetésével kapcsolatban, ill. igyekeznek minél kedvezőbb feltételeket elérni a szabályozást illetően.

A felmerülő egyik fő kérdés az adóbeszedés mikéntje. A kereskedési helyszíneken és az elszámolási infrastruktúrában problémás lehet az adóbeszedés. Az adóbeszedést a tagállamoknak kell megoldaniuk, azaz nekik kell hatékony adóbeszedési módszereket kialakítaniuk, ami a szakmai szervezetek álláspontja szerint jelentős adminisztratív terhet ró rájuk, ez pedig jelentős költségekkel jár.

Jelentős kockázatot jelent még, hogy a pénzügyi tranzakciós adó hatására az aktivitás megnőhet az adó hatálya alá nem eső, kevésbé transzparens termékekben; illetve az FTT ilyen jellegű, új pénzügyi termékek létrehozását ösztönözheti. Ezen kívül a pénzügyi aktivitás eltolódhat a nem megadóztatható térségek, ill. a kevésbé átlátható piacok irányába. Ezen negatív hatások csökkentése érdekében a direktíva alapján az adóbeszedés két alapelv mentén valósul majd meg az illetőség és a kibocsátás elvének alkalmazásával („residence principle” és „issuance principle”).

Az illetőség elve („residence principle”) szerint a tranzakcióban résztvevő egyik félnek az adóztatásban résztvevő valamely tagállamban kell székhellyel rendelkeznie. Ilyen esetben a tranzakcióban lévő másik fél is adófizetésre köteles függetlenül attól, hogy mely államban van a székhelye. A kibocsátás elve („issuance principle”) alapján az adó hatálya alá eső országokban kibocsátott értékpapírokra vonatkozó tranzakció után adót kell fizetni függetlenül attól, kik a tranzakcióban résztvevő felek.

A Federation of European Securities Exchange (FESE) állásfoglalása alapján az adó rontani fogja a vállalatok tőkéhez jutásának lehetőségét, mivel az negatívan hat a másodlagos piac likviditására és megnöveli a tranzakciók költségeit. Ez a negatív hatás a kis- és középvállalkozásokat még erősebben érintené. Egy Oxera tanulmány szerint egy tranzakció befektetői költsége jelenleg átlagosan 0,0925%. A bevezetni kívánt 0,1%-os adómérték tehát megduplázná – sőt, amennyiben az eladót és a vevőt is megterheli, megtriplázná – a befektetők tranzakcióval kapcsolatos költségeit. Az adó hatására így a nehézkessé váló tőkepiaci forrásbevonás helyett a vállalatok ismét a bankhitelek felé fordulhatnak, ami a nagyobb kitettség hatására ismét gyengítené a bankszekort. Az Európai Bizottság ugyanakkor nem látja annak veszélyét, hogy az adó hatására a vállalati szektor

nehezen finanszírozhatóvá válik majd. A kis és középvállalkozások azonban egyébként is mentességet kapnak az adófizetés alól.

Az Európai Bizottság hatástanulmánya alapján az FTT bevezetése negatív hatással lehet a növekedésre és a foglalkoztatottságra is. Hosszú távon egy 0,1%-os adómérték átlagosan 1,76 százalékkal csökkenti a gazdasági növekedés ütemét, míg a foglalkoztatást egy 0,1%-os adókulcs 0,2%-kal csökkenti.

2013. április 18-án az Egyesült Királyság fellebbezést nyújtott be az Európai Bíróságnak a 11 európai uniós ország által megerősített együttműködésben bevezetni kívánt pénzügyi tranzakciós illetékkel kapcsolatban. Elsősorban a tranzakciós adó túlzott területi kiterjedését sérelmezik. A megerősített együttműködés eredetileg a benne résztvevő 11 országot érintené, ehhez képest a jelenlegi tervezet értelmében sokkal szélesebb területi hatálya lenne. Ez azonban már az EU szerződések megszegésének minősül. Az adó repó- és kötvénypiacra gyakorolt várhatóan jelentős hatása is fontos oka a fellebbezés benyújtásának, melyet Luxemburg is támogat. A bírósági döntés akár két évig is elhúzódhat, ennek ellenére a direktíva valószínűleg így is implementálásra kerül majd, a fellebbezés hatására legfeljebb annak módosítása érhető el.

A Reuters információi alapján az Európai Bizottság az eredeti javaslat hatályának jelentős csökkentését tervezi. Ezek szerint az adó csak a részvényekre és kötvényekre terjedne ki, a kockázatosabb származékos termékekre nem. Az adómértékét az eredeti 0,1%-ról 0,01%-ra csökkentenék, amelyet később fokozatosan emelhetnének. Az adóbeszedést várhatóan CCP-k segítségével oldanák meg. A direktíva hatályba lépése is kitolódna részvények esetében várhatóan egy, kötvények esetében pedig két évvel.

A már fent részletezett problémás kérdéseken és kockázatokon kívül valószínűleg jelentős hatása volt még a direktíva hatályának csökkentésére 24 német cég – köztük a Bayer és a Siemens is – bejelentése, miszerint a pénzügyi tranzakciós adó bevezetése 600 millió – 1,5 milliárd eurós költséget jelentene nekik. A Siemens ebből 70-100 millió eurós költséggel számolt, részben a fedezeti ügyletek megdrágulása, részben a dolgozói nyugdíjakra gyakorolt hatás következtében. A Bayer éves 15-45 millió eurós költséggel számolt az FTT bevezetése miatt. Franciaország támogatja az adó visszavágását a derivatívák tekintetében, ugyanakkor kiterjesztené azt a devizaügyletekre is. Angela Merker az adó bevezetésének kérdéséről várhatóan a választások lezárultával fog nyilatkozni.

STT típusú pénzügyi tranzakciós adók Európában

Az STT típusú pénzügyi tranzakciós adó bevezetésének ellenzői által leginkább emlegetett példa Svédország példája, ahol 1984-ben vezettek be 0,5 százalékos adót a részvények adásvételére, amelyet pár évvel később egy, majd két százalékosra emeltek valamint egyes fix kamatozású eszközöket, főként kötvényeket és az azokra épülő derivatív termékeket is a hatálya alá vonták. Az adó hatására a svéd részvényforgalom 50%-a Londonba vándorolt, míg a kötvények esetében a bevezetést követő első héten a kereskedelmi volumen 85%-kal csökkent. Mindezek hatására az adóból származó bevételek kiábrándítóak voltak, a

kivetéskor 1500 millió svéd korona éves bevételre számítottak, de az éves átlagos bevétel mindössze 50 millió korona lett. Az adót 1991-ben kiveztették.¹¹

Az Egyesült Királyságban azonban már 1986 óta sikeresen alkalmaznak Stamp Duty Reserve Tax (SDRT) néven pénzügyi tranzakciós adót, melynek kulcsa 0,5%, és minden, az Egyesült Királyságban bejegyzett vállalat részvényére vonatkozik. Bizonyos szereplők azonban mentességet élveznek (pl. pénzügyi közvetítők, akik ügyfélmegbízásokat teljesítenek; alapítványok, stb.) Az SDRT-ből befolyó adóbevételek évente átlagosan az összes adóbevétel 0,7%-át, míg a GDP körülbelül 0,2-0,3%-át teszik ki.¹²

Franciaország és Olaszország ugyan részt vesz a megerősített együttműködési eljárásban, mégis már annak elfogadását megelőzően – Franciaország 2012 augusztusában, Olaszország pedig 2013 márciusában – bevezették a pénzügyi tranzakciós adót. Franciaországban a franciaországi székhelyű vállalatok papírjaival végzett műveleteket 0,2 százalékos adó terheli, de mentesek az adó aló azok a vállalatok, amelyek piaci tőkeértéke nem éri el az egymilliárd eurót. További 0,01 százalékos adót kell fizetni bizonyos, a számítógép vezérelte automatikus kereskedésben lebonyolított tranzakciók és bizonyos uniós állampapírok törlesztéskockázati (CDS) biztosításával kapcsolatos ügyletek után.¹³

Olaszországban 2013. március 1-től vezettek be pénzügyi tranzakciós adót az olasz vállalatok részvényeire, majd az eredetileg tervezett július elsejei bevezetéstől eltérően, szeptember 1-től a származékos termékekre és a HFT-kre (High-frequency Trading) is kiterjesztették adót.¹⁴ Az adó hatálya alól mentesülnek az árjegyzők, az EU nyugdíjalapok, az EKB, EU-s központi bankok; az újonnan kibocsátott részvények, az 500 millió eurónál kisebb kapitalizációjú olasz vállalatok részvényei és a repó ügyletek. Az adó mértéke különböző, 2013-ban OTC-re 0,22%, (0,2% 2014-től), szabályozott piacokra és MTF-ekre 0,12% (0,1% 2014-től), HFT-kre 0,02% bizonyos kritériumok teljesülése esetén.¹⁵

A Reuters augusztusi adatai alapján mind a francia, mind az olasz részvénytőzsi forgalom YTD alapon 10%-kal csökkent, míg a teljes európai forgalom 14%-kal nőtt, emellett az adó bevezetése óta a franciák részvénytőzsi részesedése (az EU és svájci forgalmat tekintve) 30%-kal, míg az olaszoké 45%-al csökkent. Mindezek hatására az olasz kormány által várt 1

¹¹ http://www.parlament.gv.at/cgi-bin/eukp.pdf?P_EU=XXIV.pdf/EU/05/98/059894.pdf (8. o.) (2013.10.14.)

¹² http://www.parlament.gv.at/cgi-bin/eukp.pdf?P_EU=XXIV.pdf/EU/05/98/059894.pdf (5. o.) (2013.10.14.)

¹³ <http://landwell.cabestan.com/french-financial-transaction-tax-proposal.cfm> (2013.10.04.)

<http://makewealthhistory.org/2012/08/01/frances-new-financial-transaction-tax/> (2013.10.04.)

¹⁴ [http://www.ey.dk/Publication/vwLUAssets/Global-Tax-Alert-Italian-financial-transaction-tax-update/\\$FILE/EY_tax_news_2013062505.pdf](http://www.ey.dk/Publication/vwLUAssets/Global-Tax-Alert-Italian-financial-transaction-tax-update/$FILE/EY_tax_news_2013062505.pdf) (2013.10.04.)
<http://www.efinancialnews.com/story/2013-06-19/italians-delay-derivatives-and-hft-tax?ea9c8a2de0ee111045601ab04d673622> (2013.10.04.)

¹⁵ <http://www.nortonrosefulbright.com/knowledge/publications/74950/italian-financial-transactions-tax-italy-imposes-tobin-tax-on-financial-transactions> (2013.10.14.)

[http://www.freshfields.com/uploadedFiles/SiteWide/Knowledge/Italian%20Financial%20Transaction\(1\).pdf](http://www.freshfields.com/uploadedFiles/SiteWide/Knowledge/Italian%20Financial%20Transaction(1).pdf) (2013.10.04.)

milliárd eurós adóbevételnek csupán az egy ötöde teljesülhet, míg a francia kormány a várt 800 millió eurós adóbevétel mindössze egyharmadát realizálhatja majd.¹⁶

Pénzügyi tranzakciós adók és Magyarország

Magyarországon 2013. január 1-től alkalmaznak banki tranzakciós adót (BTT), melynek mértéke bevezetésekor a fizetési művelet összegének 0,2%-a, de fizetési műveletenként maximum 6000 Ft volt. Készpénzkifizetések esetén egy magasabb 0,3%-os adómérték került meghatározásra egy szinten 6000 Ft-os felső korláttal.¹⁷ Az adó bevezetésekor a kormányzat által várt adóbevétel éves szinten 301 milliárd forint volt, ám ebből július végéig mindössze 81,1 milliárd Ft realizálódott, így augusztus 1-től az ún. Varga csomag keretein belül megemelték az adókulcsokat. Jelenleg az adó mértéke a fizetési művelet 0,3%-a, de fizetési műveletenként maximum 6000 Ft, míg készpénzkifizetések esetén 0,6%-os adó fizetendő felső korlát nélkül.¹⁸ Az adóbevezetéséből várhatóan 17 milliárd Ft pluszbevétele származhat a kormánynak.¹⁹

A BTT-t könnyű adminisztrálhatósága miatt leginkább válságok idején vezették be Dél-Amerikában. Az ottani tapasztalatok alapján elmondható, hogy minél tovább marad fenn az adó, annál kisebb a bevéelteremtő képessége.

Az Európai Unió szintű STT típusú pénzügyi tranzakciós adó bevezetéséhez kapcsolódó megerősített együttműködési eljárásban (EC) Magyarország nem vesz részt, egy STT típusú pénzügyi tranzakciós illeték bevezetését akkor támogatná, ha az, az egész Európai Unióra kiterjedne. A Parlament ugyanakkor már elfogadta a pénzügyi tranzakciós adó bevezetésével kapcsolatos törvényt, amely az európai uniós szinten harmonizált pénzügyi tranzakciós adóra vonatkozó irányelv-javaslat elfogadását követő naptári év első napján lépett volna hatályba. (2012. évi CLXXVIII. törvény. 219-224§)²⁰

A törvény szerint az adó hatálya alá tartoznának az értékpapírszámlán lebonyolított értékpapírügyletek (értékpapír átruházása, szerzése) és az értékpapírra vonatkozó származtatott ügyletek is. Az adó mértéke értékpapír ügyletek esetén 0,1%, míg származtatott ügyletek esetében 0,01%. A törvény tehát a gyakorlatban a Budapesti Értéktőzsdén zajló értékpapír forgalom, valamint az OTC piaci tranzakciók egy részének megadóztatását jelentené.

Az Európai Bizottság számításai alapján Magyarország 2020-ban a GNI alapú hozzájárulásait a pénzügyi tranzakciós adó bevezetésének köszönhetően 423 millió euróval csökkenthette volna.²¹ Ez az érték a teljes adóbevétel 2/3-át jelenti, ez alapján tehát az Európai Bizottság által javasolt FTT-ből várható magyarországi adóbevétel 2020-ban

¹⁶ <http://www.reuters.com/article/2013/08/02/markets-stocks-tax-idUSL6N0G04TE20130802> (2013.10.04)

¹⁷ http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=152642.225101 (2013.09.11.)

¹⁸ http://www.pszaf.hu/fogyasztoknak/tematikus_oldalak/tranzakcios_illetek (2013.09.11.)

¹⁹ Századvég számítás

²⁰ http://njt.hu/cgi_bin/njt_doc.cgi?docid=156557.234073#foot63 (2013.09.25.)

²¹ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-300_en.htm?locale=en (2013.09.11.)

körülbelül 635 millió euróra becsülhető. Az EB 2010-ben a teljes Európai Unióra vonatkozóan 57 milliárd euró adóbevétellel számolt, ami az adóalap GNI alapú növekedési ütemét feltételezve 2020-ra 81 milliárd euróra növekedne. Az EB számításaiból levezetve tehát Magyarország 2010-es FFT-ből származó adóbevétele körülbelül 446 millió euróra (134 milliárd Ft) becsülhető.

A Központi Elszámlóhoz és Értéktár (Budapest) Zrt. (KELER)²² és a BÉT²³ adatait felhasználva közvetlenül is becslést adhatunk a pénzügyi tranzakciós adó magyarországi bevezetése esetén várható adóbevételekről. Amennyiben az azonnali forgalom esetében 0,1%-os míg a származékos termékek forgalma esetén 0,01%-os adókulccsal és az előbbi esetben 15%-os míg az utóbbiban 75%-os forgalom visszaeséssel számolunk 2010-ben 60 milliárd Ft (kb. 202,305 millió euró) bevétele keletkezett volna Magyarországnak a pénzügyi tranzakciós adó kivetéséből adódóan. Ez az érték körülbelül 244 millió euróval kevesebb az Európai Unió által becsült értéknél. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy az EB összesített forgalmi adatokkal és GNI alapú növekedési ütemmel számol, így az egyes országokra csak közvetett módon határozza meg a várható adóbevételt, a BIS és az FESE adatai alapján.²⁴

A jelenlegi EU-s direktíva záró rendelkezése értelmében a résztvevő tagállamok nem vezethetnek be/alkalmazhatnak egyéb pénzügyi tranzakciós adót, mint ami a direktívában le van fektetve. Ez értelmezésünkben azt jelenti, hogy ha Magyarország részt venne a megerősített együttműködésben, ki kellene vezetnie a banki tranzakciós adót.

Pénzügyi tranzakciós adókkal kapcsolatos ajánlások

A banki tranzakciós adó kivetése indokolt volt Magyarországon a válságra és a költségvetésre nehezedő kényszerek alapján, ugyanakkor a nemzetközi dezintermediációs példák alapján javasoljuk, hogy amint a költségvetés helyzete erre lehetőséget biztosít, a Kormány mérsékelje a kulcsokat 0,3% alá és idővel kerüljön sor a banki tranzakciós adók kivezetésére.

Az STT típusú pénzügyi tranzakciós adó bevezetésével kapcsolatban Franciaország és Olaszország, valamint Svédország korábbi, 80-as évekbeli példája alapján elmondható, hogy a pénzpiaci forgalom jelentős csökkenésére lehet számítani az STT egyedi bevezetése esetén. A forgalom olyan származékos piaci területekre illetve országokba vándorol, amely termékek és országok nem esnek az STT adó hatálya alá. Az STT egyedi bevezetése ellen szól az is, hogy az EB által elkészített direktíva záró rendelkezése alapján mind az európai uniós szintű, mind a megerősített eljárás keretein belül bevezetni kívánt pénzügyi tranzakciós illeték esetében a résztvevő tagállamok nem alkalmazhatnak más pénzügyi tranzakciós adót a direktívában lefektetettekén kívül, az STT-t pedig az EU-direktíva alapján kellene beszednie.

Véleményünk szerint a Kormány előre gondolkodva nagyon helyesen előkészítette az értékpapír piaci adó (STT) kivetésének lehetőségét. A jogalkotó ugyanakkor felismerte az

²² <http://www.keler.hu/keler/keler.head.page?nodeid=94> (2013.09.11.)

²³ http://bet.hu/data/cms157607/Osszefoglalo_2010ev.pdf (2013.09.11.)

²⁴ A konkrét számítás a terjedelmi korlátok miatt nem szerepel az elemzésben, de kérésre bemutatjuk

egyedi bevezetésben rejlő pénzügyi és fiskális kockázatokat, ezért a hatályba lépés szabályait egy európai uniós szinten harmonizált pénzügyi tranzakciós adóra vonatkozó irányelv-javaslat elfogadásához köti. A törvény tervezetből az is kitűnik, hogy a jogalkotó tisztában van azzal, hogy ha csatlakozna egy Európai Unió szintű irányelvhez, akkor az irányelv jelenlegi tartalma értelmében le kellene mondania az egyéb típusú pénzügyi tranzakciós adók kivetéséről, ami Magyarország adó-szuverenitása szempontjából jelentős visszalépés lenne. Javasoljuk, hogy a jogalkotó pontosítsa a magyarországi értékpapír piaci adó hatályba lépésének időpontjára vonatkozó paragrafust, ugyanis a piaci szereplők számára most nem világos, hogy az „európai uniós szinten harmonizált irányelv-javaslatba” beleértendő-e a 11 tagállam által kezdeményezett ún. megerősített együttműködés (EC) keretében megfogalmazott irányelv-javaslat is vagy csak egy, az EU összes tagállamára, kivételektől mentesen megfogalmazott irányelv. ((2012. évi CLXXVIII. Törvény 430. § (8)) További kockázatokat rejt magában, hogy a magyar értékpapír piaci adó az európai uniós szinten harmonizált irányelv-javaslat elfogadását követő naptári év első napján lépne hatályba, míg elképzelhető, hogy egy európai uniós szinten harmonizált értékpapír piaci adó hatályba lépése későbbre tolódhat. Ez szélsőséges esetben azt is jelentheti, hogy Magyarország hónapokon vagy akár éveken át egyedüli európai uniós országnak számítana, amely értékpapír piaci adót vet ki.

Választások Németországban

Háttér

Szeptemberben választásokat tartottak Németországban. A szavazáson a CDU és bajor testvérpártja fölényes győzelmet aratott. A CDU-CSU szövetség kapta a szavazatok 41,5 százalékát, ezzel 311 mandátumot szerezve a Bundestagban.

Annak ellenére, hogy a mostani CDU-CSU eredmény 1990 óta az egyik legjobbnak számít, nehéz koalíciós tárgyalások előtt áll a pártszövetség.²⁵

A választáson az SPD végzett második helyen a szavazatok 29,4 százalékával. A Die Linke 8,6 százalékot kapott, a Zöldek pedig 8,4 százalékos eredményt értek el.²⁶ Nem jutott be végül a törvényhozásba az EU-szkeptikus formáció az Alternativa für Deutschland.

A következő elemzés a választási kampány és az eredmények alapján kíván kitérni a német belpolitikában várható változásokra, kiemelve a koalíciós tárgyalások kimenetelének jelentőségét.

A választási kampány

A német választási kampánnyal kapcsolatban elsősorban azt fontos kiemelni, hogy határozottan nem uralkodott kormányváltó hangulat. A legtöbb közvélemény-kutató intézet egyöntetű véleménye volt a választásokat megelőzően, hogy Németországban Angela Merkel marad a kancellár. A CDU alapvetően pozitív kampányt folytatott, mely az *Egy új nap* imázsvideóval vette kezdetét. A párt a kancellár személyét helyezte előtérbe, szinte kizárólagosan Merkel politikai karakterére építve a kampányt. A legtöbb felmérés megállapította, hogy a kancellár személyes támogatottsága sokkal nagyobb, mint a CDU-é. A politikai racionalistához alkalmazkodva a CDU a kampány végéig Merkel személyes kampánygépezetként üzemelt, a kancellár szinte egyik kampányvideóból, egyik plakátról sem maradhatott le.

²⁵ A CDU-CSU szövetség 2009 óta a liberálisokkal (FDP) kormányzott, azonban a párt 64 év után először kiesett a Bundestagból.

²⁶

http://www.bundeswahlleiter.de/en/bundestagswahlen/BTW_BUND_13/ergebnisse/bundesergebnisse/grafik_stimmenanteile_99-2.html

A CDU-CSU választási programja alkalmazkodott a kampány egészéhez, nyugodt hangnemben sorolva fel az előző ciklusban elért eredményeket: „Közösen sikeresen Németországért”

A választási program az alábbi tíz fő területet emelte ki:

- Német vezető szerep fenntartása Európában
- Európai adósságkezelés
- Teljes foglalkoztatottság, versenyképes fizetések a fiatalok számára
- Középosztály megerősítése
- K+F területek
- Közbiztonság, rendvédelem
- Helyi közösségek
- Családok támogatása (családi adózás)²⁷

Összességében kiemelhető, hogy a CDU megfelelően tudta uralni a politikai küzdőteret, hiszen a gazdasági eredmények mellett a legtöbb szakpolitikai kérdésben is tudta elért eredményeit megfelelően kommunikálni a választók felé, egyre kisebb teret hagyva ez által az ellenzéki pártoknak.

Az SPD támadó kampányt folytatott, a támadások középpontjában pedig maga a kancellár állt. A társadalmi igazságosság kérdését középpontba állító *A közösség dönt* című választási programjukban csaknem az összes területet érintik, összességében azonban az adózással és a minimálbérrel kapcsolatos elképzeléseik kerültek a kampány során legerőteljesebben a napirendre.²⁸ Az SPD elképzelései szerint a 100 ezer euró feletti keresettel rendelkezők adóját megemelné 49 százalékra, továbbá ingatlanadót vetne ki. Az SPD céljai között szerepel már hosszabb ideje egy 85 eurós minimálbér bevezetése.²⁹ A kampánnyal kapcsolatban összességében elmondható, hogy a CDU a választásokat megelőzően olyan sikeresen tudta kezében tartani a napirend meghatározásának szerepét, hogy ez által nem hagyott kellő helyet az SPD és bizonyos tekintetben még a Zöldek számára sem. Az SPD azáltal, hogy többször elismerte Németország gazdasági sikereit, megvonta magától a gazdasági témájú szakpolitikákban a kezdeményező szerepet. A CDU a baloldali és liberális témákat is magához ragadta azáltal, hogy középre pozícionálta magát a politikai erőtéren belül.³⁰ A kampány időszakban a CDU megfelelően tudta tematizálni a napirendet, azonban voltak olyan események, amelyek a CDU számításaival ellentétben sokáig befolyásolni tudták a közvéleményt. Ilyen volt például az okáért az amerikai lehallgatási botrány német szálainak kérdése. A közvélemény-kutatási adatok szerint ez a kérdés elég sokáig foglalkoztatta a német választókat, azonban mivel az ügyben a korábbi baloldali kormányok is érintettek

²⁷ <http://www.cdu.de/sites/default/files/media/dokumente/regierungsprogramm-2013-2017-langfassung-20130911.pdf>

²⁸ http://www.spd.de/linkableblob/96686/data/20130415_regierungsprogramm_2013_2017.pdf

²⁹ http://www.spd.de/linkableblob/96686/data/20130415_regierungsprogramm_2013_2017.pdf

³⁰ CDU-Die Mitte formula használata

voltak, nem igazán tudták ezt az ügyet felhasználni, annak ellenére sem, hogy ez a kérdés viszonylag sokáig felül tudta írni a CDU által kijelölt témákat is.³¹ Ez volt továbbá az a kérdés is, amely meglehetősen sokáig érintette érzékenyen a kormányt. Ezzel ellentétben az árvízi helyzet megfelelő kezelése volt az, amely meglehetősen sokáig pozitív színben tüntette fel a kormány munkáját és amennyire lehetett a CDU ezt is fel is használta kampány során.

A választási eredmények értékelése

A választásokon a CDU-CSU szövetség elsöprő győzelmet aratott, azonban az FDP kiesésével a legfontosabb kérdés a koalíciós tárgyalások várható kimenetele lett. A CDU jelenleg tehát meglehetősen nehéz helyzetben van, hiszen annak ellenére, hogy jelentős sikert ért el, kényelmetlen koalíciós tárgyalásokat kell folytatnia mind a baloldallal, mind a zöldekkel.³²

A választásokat követően több vélemény a nagykoalíció lehetőségét erősítette meg, ezzel kapcsolatban azonban le kell szögezni, hogy Merkelnek az SPD-vel szemben először meg kéne egyeznie a baloldali párt által felvázolt adópolitika tekintetében, amely révén minden bizonnyal számos támogatót veszítene el a kancellár. A másik kényes kérdés a minimálbér országos bevezetése.³³

A német választások és Magyarország

A német választásokat egész Európa figyelemmel követte. Merkelék kampánya ugyanis azt a benyomást kívánta elsődlegesen sugallni, hogy a CDU-CSU szövetség kettős történelmi küldetéssel rendelkezik a mostani választásokon, hiszen ha a baloldal győz, akkor elveszik azokat az eredményeket is, amelyeket a kormányzó szövetség az európai válságkezelésben elért. A CDU a választásokat összeurópai perspektívában értelmezte. A választási programban kifejezésre is jutatták, hogy ha Németország erős marad, akkor az európai közösség is megmarad, hiszen Németország Európa vezető nagyhatalma. Annak ellenére, hogy az SPD sokáig próbálta Merkelék Európa politikáját kudarcként feltüntetni, ha

³¹ Az ügy középpontjában az a kérdés állt, hogy az amerikai lehallgatási botránynak mennyire vannak német száalai. Elsőként a *Der Spiegel* számolt be arról, hogy a német kormányok, a Merkel kabinet előtti időkre visszamenőleg az NSA (National Security Agency) legfőbb európai partnerei voltak. Több az ügyben érintett személy beszámolója szerint az ügy száalai egészen Gerhard Schröderig mennek vissza.

³² Németországban a kancellár megválasztására és a kormányalakításra nincs törvényben rögzített határidő. Az eddigi gyakorlat szerint azonban a választástól számított legfeljebb 40 napon belül általában erre sor szokott kerülni. 2005-ben több mint 60 napig tartottak a koalíciós tárgyalások.

³³ <http://www.faz.net/aktuell/politik/bundestagswahl/mindestlohn-union-macht-kompromissvorschlag-12617195.html>

alaposabban szemügyre vesszük, programjában a lényegi pontokat illetően az SPD sem tért volna el a mostani irányvonaltól. A merkei Európa politika szerint Európa fennmaradásának záloga az euró-zóna fennmaradása. Ebben a kontextusban pedig ennek fenntartása német nemzeti érdek, ezzel a nemzeti érdekekkel pedig a retorikai túlkapásokat lehámozva, minthogy társadalmi és politikai konszenzus övezi, az SPD sem kívánt szembe menni.

A német választásokat különösen nagy figyelemmel követték idehaza. Mindez érthető, hiszen a német baloldali és liberális sajtó különösen nagy figyelmet szentelt a magyar kormány egyes intézkedései illetve a magyarországi belpolitikai kérdéseket illetően. A kampány kezdeti szakaszában, májusban és júniusban meglehetősen sokszor szerepelt Magyarország a német lapok hasábjain. A német baloldali és liberális sajtóorgánumok szerint joggal merült fel annak eshetősége, hogy a választási kampány során Magyarország, mint „magyar kérdés” fog napir end ponttá válni. Összességében kijelenthető, hogy a legtöbb hír az alkotmány módosítása miatt, továbbá a magyar jogállamiság veszélyeztetésével függött össze. Az egyik legfőbb ilyen ügy áprilisban a Magyarországgal szembeni szerződészegési eljárás kilátásba helyezése volt. A német lapok ezzel kapcsolatban elsősorban Orbán Viktor és Barroso levélváltását követték figyelemmel.³⁴ Mindez májusban csúcsosodott ki, mikor is az SPD kancellárjelöltje Peer Steinbrück antidemokratikusnak nevezte a magyarországi fejleményeket és kifejtette, hogy szerinte a legjobb megoldás Magyarország az Európai Unióból való kizárása lenne. Erre reflektálva Merkel a következőt mondta:

*„Mindent meg fogunk tenni, hogy Magyarországot a helyes útra hozzuk, de nem kell lovasságot küldeni.”*³⁵ Ezekre a mondatokra válaszolt végül Orbán Viktor.³⁶ A magyar miniszterelnök szavait végül egységesen kritizálta szinte az egész német sajtó, ebbe már beleértve a konzervatív lapokat is. Ebből az incidensből kiindulva joggal feltételezte mindenki, hogy Magyarország kampánytémává fog válni. A választásokat közvetlenül megelőző hónapokban azonban egyre kevésbé domináltak a külpolitikai jellegű, köztük a Magyarországgal összefüggő kérdések. Ez alól kivételt az NSA lehallgatási botránya illetve valamelyest az esetleges Szíria elleni katonai beavatkozás kérdése képzett. A CDU sikeres napirend tematizáló stratégiájának köszönhetően, az általuk kijelölt belpolitikai kérdések (dolgozó középosztály, erős gazdaság, Európa) uralták a napirendet. Az SPD pedig próbált ebből bizonyos inkább baloldalinak tekinthető témákat magához ragadni. Ebben a felállásban nem maradt hely az európai kérdéseken kívül külpolitikai kérdésekre. Fontos

³⁴ <http://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/europa/ungarn-orban-will-bedenken-der-eu-kommission-beseitigen-12148802.html>

³⁵ <http://www.welt.de/politik/ausland/article116345279/Viktor-Orban-verbittet-sich-deutsche-Einmischung.html>

<http://www.spiegel.de/politik/ausland/ungarn-premier-orban-wirft-merkel-nazi-methoden-vor-a-900756.html>

³⁶ „... a németek küldtek már lovasságot Magyarországra, tankok formájában jöttek, ne küldjenek, az a kérésünk. Nem volt jó ötlet, nem vált be...”

tovább kiemelni, azon aspektust, hogy Magyarország napirendi ponttá válása első sorban a német baloldali és liberális sajtóban vált korábban is dominánssá. Pártpolitikai szinten igazi kampányelemként egyik oldalon sem merült fel. A kampány során sem a CDU-CSU, sem a SPD, sem a Zöldek nem emelték ki Magyarországot. Mindez megfigyelhető abban is, hogy a nyilvános szereplésekben még az SPD és a Zöldek sem igazán említették meg Magyarországot közvetlenül a választásokat megelőző hetekben.

Magyarországon abból kifolyólag, hogy elég sokáig aggodalommal követték a német-magyar kétoldalú kapcsolatok alakulását, különösen nagy figyelemmel követték a német választásokat. Dominánssá vált az a vélemény, mely szerint egy esetleges baloldali győzelem jelentős mértékben változtatna a két ország bilaterális kapcsolatain. Megítélésünk szerint azonban árnyaltabb ez a kérdés, annál, mint amilyenek első ránézésre tűnik. Annak ellenére, hogy a baloldali és liberális pártok retorikai szinten erősebb véleményt fogalmaztak meg Magyarországgal szemben, ki kell emelni, hogy a kampány során ezek a pártok sem tekintettek prioritásként Magyarország kérdésére. A fentebb említett Orbán Viktor- Angela Merkel szóváltást az ezekhez a politikai erőkhöz közelálló médiumok megpróbálták felhasználni, azonban később „magyar ügyként” nem szerepelt, sem az SPD, sem a Zöldek kampányában hazánk megítélése.

A Századvég alapítvány a fentiekből kifolyólag 1008 fős mintán telefonos közvélemény-kutatást végzett annak megvizsgálására, hogy milyen a magyar felnőtt lakosság német választások iránti érdeklődése.³⁷ A kutatással kapcsolatban a következőket lehet megállapítani:

Elsősorban kijelenthető, hogy a magyar felnőtt lakosság jelentős része, több mint 48 százaléka figyelemmel követte a németországi választásokat. Ezzel a kérdéssel kapcsolatban ki kell emelni, hogy az idősebb korosztály követte inkább figyelemmel a német választásokat. Elsősorban a 60 év feletti korosztály illetve az 50-59 éves korcsoport. Legkevésbé pedig a 18 és 29 év közötti fiatalok érdeklődtek. Ha az iskolai végzettséget vesszük alapul, akkor a választások iránt a főiskolai vagy egyetemi diplomával rendelkezőket, másodikként pedig a szakiskolai vagy szakmunkásképző végzettséggel rendelkezőket érdekelte a német választás. Legkevésbé a nyolc általános vagy még azzal sem rendelkező csoportja mutatott

³⁷ A Századvég telefonos kérdőíves közvélemény-kutatást végzett 2013. szeptember 26-28. között, amelynek során 1008 véletlenszerűen kiválasztott felnőtt korú személyt kérdezett meg CATI módszerrel. Az elemzésben közölt adatok legfeljebb plusz-mínusz 3,2 százalékponttal térhetnek el a mintavételből fakadóan attól az eredménytől, amit az ország összes felnőtt lakosának megkérdezése eredményezett volna. A mintavételből fakadó hibák iteratív súlyozás segítségével kerültek korrigálásra. A minta összetétele a legfontosabb szocio-demográfiai tényezők szerint (nem, kor, iskolai végzettség, településtípus) megfelel a felnőtt magyar lakosság arányainak.

érdeklődést. Pártpolitikai kötődés szerint leginkább az MSZP szavazók érdeklődtek a választások iránt. Másodikként a Fidesz szavazók, harmadikként pedig az Együtt 2014 választóit érdekelte a német választások sorsa.

A második kérdésben arra voltunk kíváncsiak, hogy az EU más tagállamai számára mennyire fontos kérdés, hogy ki Németország kancellárja. A válaszadók több mint 75 százaléka szerint ez a kérdés inkább fontos a többi tagállam számára. A megkérdezettek csupán 5,8 százaléka gondolja úgy, hogy ez egyáltalán nem fontos kérdés. Korcsoportok szerinti bontásban ezt a kérdést az 50-59 éves korcsoport tartja nagyon fontosnak (50 százalék), azonban ezt a kérdést inkább fontosnak tartják a fiatalok is (18-29 év).

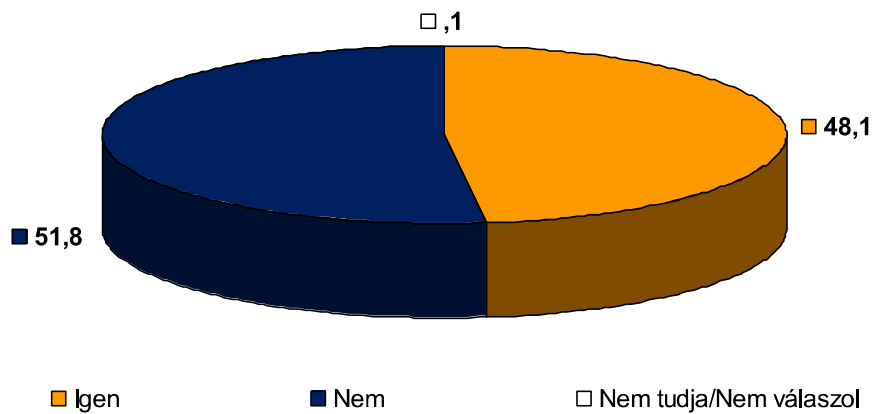
A harmadik kérdésünk arra kereste a választ, hogy mennyire játszik fontos szerepet a német választás az európai politikai térben. A magyar felnőtt lakosság többsége ezt a kérdést inkább fontosnak tartja. Nagyon fontosnak ezt a kérdést is az 50 és 59 év közöttiek tartották (46 százalék). A fiatalok több mint 53 százaléka inkább fontosnak és több mint 27 százalékuk pedig nagyon fontosnak tartja. Pártszimpátia szerinti bontásban leginkább fontosnak az LMP bázisa nevezte (48,3 százalék) ezt a kérdést, őket követik a Fidesz és az MSZP szavazók 43,3 és 43,6 százalékkal.

Összegzés

A német választásokkal kapcsolatban összességében a következő megállapításokat tesszük.

- 1.A választásokon a CDU-CSU egyértelmű győzelmet aratott.
- 2.A legsúlyosabb vereséget az FDP szenvedte el és ezzel kérdésessé vált a német liberális tábor jövőbeli sorsa.
- 3.A választásokat követően a legfontosabb kérdés a koalíciós tárgyalások kimenetele lett.
4. A CDU győzelmével az eddigi európai uniós politikát illetően nem prognosztizálható jelentős változás.
5. Magyarország megítélésnek kérdése, annak ellenére, hogy a baloldali és a liberális sajtó előszeretettel emelte ki, pártpolitikai szinten nem vált kampánytémává egyik politikai formáció részéről sem.

Figyelemmel követi Ön a németországi választásokat? (%)

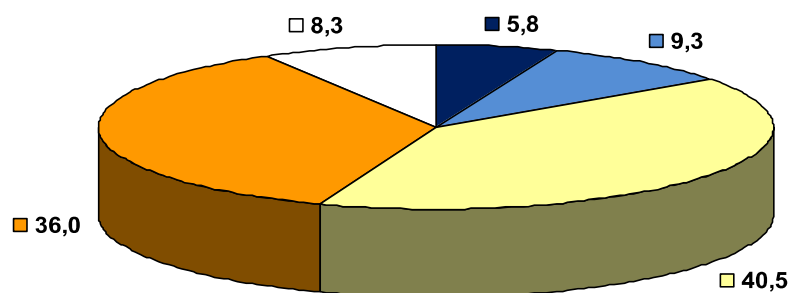
		Figyelemmel követi Ön a németországi választásokat?			Total
		Igen	Nem	Nem tudja/Nem válaszol	
Kor	18-29 éves	28,8%	71,2%		100,0%
	30-39 éves	48,7%	51,3%		100,0%
	40-49 éves	44,4%	55,0%	,6%	100,0%
	50-59 éves	52,3%	47,7%		100,0%
	60+ éves	60,2%	39,8%		100,0%
Total		48,1%	51,8%	,1%	100,0%

		Figyelemmel követi Ön a németországi választásokat?			Total
		Igen	Nem	Nem tudja/Nem válaszol	
Iskolai végzettség	8 általános vagy alacsonyabb	39,1%	60,9%		100,0%
	Szakiskola vagy szakmunkásképző	53,0%	47,0%		100,0%
	Középiskolai érettségi	47,2%	52,8%		100,0%
	Főiskolai vagy egyetemi diploma	61,3%	38,1%	,6%	100,0%
Total		48,0%	51,9%	,1%	100,0%

		Figyelemmel követi Ön a németországi választásokat?			Total
		Igen	Nem	Nem tudja/Nem válaszol	
Ha most lennének a parlamenti választások, az alábbi pártok közül, Ön kire szavazna?	Fidesz-KDNP	55,2%	44,8%		100,0%
	Jobbik	45,9%	54,1%		100,0%
	LMP	41,4%	58,6%		100,0%
	MSZP	61,8%	38,2%		100,0%
	DK	47,1%	52,9%		100,0%
	Együtt 2014	52,3%	47,7%		100,0%
	Bizonytalan	40,5%	59,2%	,4%	100,0%
	Nem válaszol, nem menne el	40,3%	59,7%		100,0%
	Total	48,1%	51,8%	,1%	100,0%

Forrás: Századvég Alapítvány

Ön szerint mennyire fontos kérdés az Európai Unió tagállamai számára, hogy ki Németország kancellárja? (%)

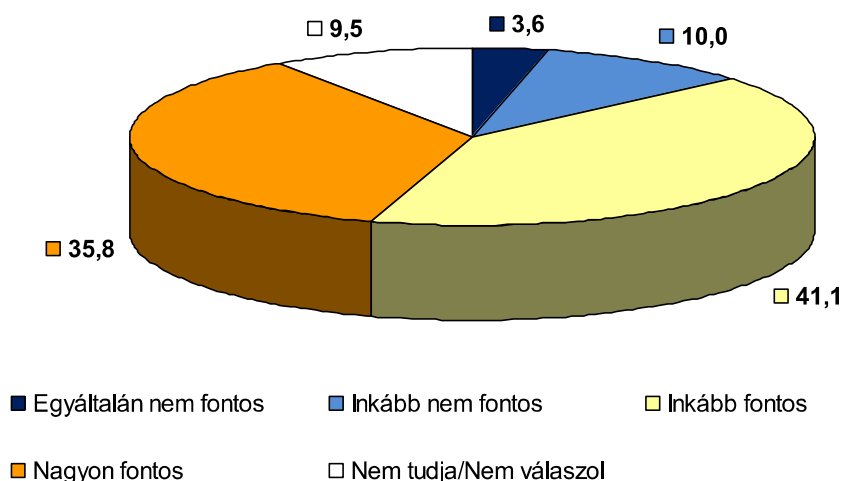

■ Egyáltalán nem fontos
 ■ Inkább nem fontos
 ■ Inkább fontos
■ Nagyon fontos
 □ Nem tudja/Nem válaszol

		Ön szerint mennyire fontos kérdés az Európai Unió tagállamai számára, hogy ki Németország kancellárja?					Total
		Egyáltalán nem fontos	Inkább nem fontos	Inkább fontos	Nagyon fontos	Nem tudja/Nem válaszol	
Kor	18-29 éves	6,3%	10,4%	53,1%	24,0%	6,3%	100,0%
	30-39 éves	7,1%	6,1%	43,7%	37,1%	6,1%	100,0%
	40-49 éves	8,1%	10,6%	36,9%	36,9%	7,5%	100,0%
	50-59 éves	9,1%	6,8%	25,0%	50,0%	9,1%	100,0%
	60+ éves	1,4%	11,5%	41,3%	34,3%	11,5%	100,0%
Total		5,8%	9,3%	40,5%	36,0%	8,4%	100,0%

Forrás: Századvég Alapítvány

Mit gondol, mennyire játszik fontos szerepet a német választás az európai politikai térben? (%)

		Mit gondol, mennyire játszik fontos szerepet a német választás az európai politikai térben?					Total
		Egyáltalán nem fontos	Inkább nem fontos	Inkább fontos	Nagyon fontos	Nem tudja/Nem válaszol	
Kor	18-29 éves	2,6%	9,9%	53,4%	27,7%	6,3%	100,0%
	30-39 éves	5,6%	10,2%	43,1%	32,5%	8,6%	100,0%
	40-49 éves	2,5%	10,7%	32,7%	44,0%	10,1%	100,0%
	50-59 éves	5,7%	5,7%	33,5%	46,0%	9,1%	100,0%
	60+ éves	2,1%	12,0%	40,8%	32,7%	12,3%	100,0%
	Total	3,6%	9,9%	41,1%	35,8%	9,5%	100,0%

		Mit gondol, mennyire játszik fontos szerepet a német választás az európai politikai térben?					Total
		Egyáltalán nem fontos	Inkább nem fontos	Inkább fontos	Nagyon fontos	Nem tudja/Nem válaszol	
Ha most lennének a parlamenti választások, az alábbi pártok közül, Ön kire szavazna?	Fidesz-KDNP	,6%	7,0%	43,9%	43,3%	5,2%	100,0%
	Jobbik	4,1%	12,2%	50,0%	28,4%	5,4%	100,0%
	LMP	3,4%	17,2%	31,0%	48,3%		100,0%
	MSZP	3,6%	9,1%	41,8%	43,6%	1,8%	100,0%
	DK	21,2%		48,5%	30,3%		100,0%
	Együtt 2014	9,1%	4,5%	51,5%	31,8%	3,0%	100,0%
	Bizonytalan	1,4%	15,1%	38,0%	30,6%	14,8%	100,0%
	Nem válaszol, nem menne el	10,5%	9,7%	29,0%	28,2%	22,6%	100,0%
Total		3,8%	10,0%	41,0%	35,8%	9,4%	100,0%

Forrás: Századvég Alapítvány